

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет адвокатури та антикорупційної діяльності
Кафедра організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури

АДВОКАТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

**МАТЕРІАЛИ
XV Міжнародної
науково-практичної конференції**

*14 листопада 2025 року,
м. Одеса*

Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.965(477)(063)
A288

Редакційна колегія:

Н. М. Бакаянова (голова), завідувачка кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури;
С. К. Костенко, професор;
І. О. Кісліцина, доцент;
М. О. Кравченко, доцент;
О. Г. Свіда, доцент;
П. М. Синицин, доцент;
О. О. Храпенко, доцент;
Л. П. Нестерчук, старший викладач;
Р. Р. Щербатий, асистент

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 3 від 15 жовтня 2025 р.)

Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 14 листопада 2025 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, М. О. Кравченко [та ін.]. — Одеса : Юридична література, 2025. — 664 с.

ISBN 978—966—419—456—0

У збірнику містяться матеріали доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє», яка відбулася 14 листопада 2025 р. у Національному університеті «Одеська юридична академія». Доповіді учасників присвячені актуальним питанням адвокатури і здійснення адвокатської діяльності в Україні, історії адвокатури, діяльності Національної асоціації адвокатів України, проблемам і перспективам розвитку адвокатського самоврядування, правилам адвокатської етики та юридичній відповідальності адвокатів, зарубіжному і міжнародному досвіду організації та діяльності адвокатури.

УДК 347.965(477)(063)

Відповідальність за зміст та достовірність поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники та рецензенти, які рекомендували ці матеріали до друку.

ISBN 978—966—419—456—0

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025

з органами адвокатського самоврядування, які покликані стояти на варті незалежності цієї професії, а не чинити опір необхідним змінам. Ефективність реформи значною мірою залежить від здатності самоврядних органів усвідомити свою роль не лише як інституційних захисників статусу адвоката, але й як співтворців оновленої моделі професії, заснованої на доброчесності, відкритості та підзвітності. У цьому контексті дедалі актуальнішою стає дискусія щодо необхідності оновлення складу органів адвокатського самоврядування як умови для відновлення довіри адвокатської спільноти й суспільства до процесів внутрішньої реформи.

Список використаної літератури

1. Тіньовий звіт до розділу 23 «Правосуддя та фундаментальні права» та розділу 24 «Юстиція, свобода та безпека» Звіту Європейської комісії щодо України у 2024 році. URL: <https://zmina.ua/wp-content/uploads/sites/2/2025/10/shadow-report-2025-ua-2.pdf>

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри юстиції Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка **Кухнюк Дмитро Володимирович**

Бєляєва К. О.

студентка 3-го курсу факультету
адвокатури та антикорупційної діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЛЬ АДВОКАТА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Умови воєнного стану суттєво змінюють функціонування державних інституцій, зокрема й системи правосуддя. У цей період зростає потреба у захисті прав і свобод громадян, які можуть зазнавати обмежень або порушень у зв'язку з надзвичайною ситуацією. Саме тому роль адвоката в умовах воєнного стану набуває особливого значення. Адвокат виступає ключовою фігурою у забезпеченні законності, справедливості та дотримання прав людини, як у кримінальному, так і в адміністративному чи цивільному процесі. Водночас адвокати стикаються з новими викликами — фізичною небезпекою, змінами у правовому регулюванні, обмеженням доступом до клієнтів тощо.

Проблема ролі адвоката в умовах воєнного стану полягає у забезпеченні права на захист під тиском обмежень і ризиків. Адвокати

стикаються з порушенням гарантій діяльності (тиск, загрози таємниці, ототожнення з клієнтом) та фізичною небезпекою. Ускладнені комунікація з клієнтами (через міграцію/окупацію) та робота з державними органами, а також нестабільність судів ускладнюють процеси. Зростає навантаження через специфічні для війни категорії справ (воєнні злочини, компенсації).

Згідно із Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», дотримання Правил адвокатської етики є одним із ключових професійних обов'язків адвоката [1]. Правила адвокатської етики України говорять нам про те, що адвокат має бути прикладом стійкості та непохитності [2]. Ці якості відіграють не останню роль під час воєнного стану.

Неабиякою перешкодою для адвокатів виявилось введення комендантської години на території України, оскільки у певних ситуаціях адвокат змушений надавати правничу допомогу клієнту навіть у нічний час. Однак запровадження воєнного стану передбачає обов'язкове встановлення комендантської години, яка обмежує свободу пересування громадян і ускладнює цілодобове виконання адвокатських обов'язків. З огляду на це, представникам Комітету НААУ із захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності було надано спеціальні дозволи на пересування територією міста Києва під час дії комендантської години [4, ст. 85].

З початком збройної агресії Росії проти України чимало громадян опинилися в складних життєвих умовах. Багатьом довелося залишити свої домівки та шукати прихисток як у безпечніших регіонах країни, так і за її межами. У зв'язку з цим значна кількість людей не мала змоги особисто звернутися до адвоката, тому почала укладати договори про надання правничої допомоги в електронній формі. З огляду на це Рада адвокатів України при НААУ ухвалила рішення, яким затвердила роз'яснення щодо можливості здійснення адвокатами представництва інтересів клієнтів на підставі електронного договору, а також необхідності отримання згоди клієнта на розкриття конфіденційної інформації [3]. Електронний договір дозволяє клієнту укласти угоду з адвокатом на відстані, без фізичної присутності обох сторін, що є важливим аспектом у часи, коли особисте пересування може бути ускладнене або взагалі неможливе. Завдяки такому способу укладення договору, клієнти можуть оперативно звертатися до адвокатів з різних регіонів України, а також з-за кордону, де вони перебувають через вимушену евакуацію.

В умовах дистанційного укладення договору на надання правничої допомоги, коли клієнт не має змоги підтримувати постійний зв'язок з адвокатом, ефективне виконання захисних функцій вимагає від адвоката наявності високих моральних якостей. Це обумовлено тим, що

в адвокатській практиці часто трапляються складні ситуації, у яких правильне вирішення залежить не лише від дотримання правових норм, а й від дотримання етичних і моральних стандартів. Стаття 27 Правил адвокатської етики встановлює вимогу добросовісності під час виконання адвокатом доручення клієнта. Частина 2 цієї статті зазначає, що при виконанні доручення адвокат повинен застосовувати всі розумно необхідні та доступні йому законні засоби для надання ефективної правничої допомоги клієнту [2].

Але й можна виділити позитивну статистику щодо збільшення кількості адвокатів в країні, що дає змогу стверджувати, що інститут адвокатури зростає навіть у такі важкі часи. Так за офіційними даними Єдиного реєстру адвокатів України, оголошеними заступником голови НААУ та РАУ Валентином Гвоздієм, в Україні працює близько 72,1 тис. адвокатів. З них 47,8 тис. є практикуючими. З кінця травня 2024 року кількість адвокатів зросла на 791 особу, що становить близько шести нових правників щодня. Примітно, що майже всі практикуючі адвокати (47250) активно користуються електронним кабінетом на сайті НААУ, що підкреслює їхню зацікавленість у цифрових сервісах.

Враховуючи усі вищепераховані особливості здійснення адвокатської діяльності в умовах воєнного стану, можна твердо стверджувати, що роль адвоката в таких складних умовах є надзвичайно важливою та неоціненною. Під час війни особливо важливо зберігати та захищати права людини. Адвокат, як професійний захисник прав, має забезпечувати доступ до правосуддя, захищати клієнтів від порушень їхніх прав, включаючи випадки незаконного затримання чи обмеження свободи, а також допомагати в оскарженні рішень, що порушують закон. Адвокат також відіграє важливу роль у захисті прав людей, які підлягають мобілізації, проводять альтернативну службу або стикаються з іншими обмеженнями в умовах воєнного часу.

Повномасштабне вторгнення Росії спричинило численні соціальні, економічні та правові проблеми. Мільйони українців зіткнулися з несправедливістю, втратою домівок, вимушеним переселенням та порушеннями прав, зокрема незаконними затриманнями, обмеженням доступу до медичних послуг та іншим. У таких умовах правнича допомога є вкрай необхідною. Адвокати допомагають громадянам захистити свої права, відстояти законні вимоги та отримати справедливий захист.

Адвокатська діяльність в умовах війни набуває особливої ваги, адже професіонали в цій сфері здатні допомогти не лише у вирішенні питань, пов'язаних з військовими злочинами чи правами на евакуацію, а й у боротьбі з порушеннями прав мирних громадян. Адвокати можуть захищати інтереси тих, хто постраждав від незаконних дій військових або цивільних осіб, а також виступати гарантами дотримання прав людини навіть у найскладніших ситуаціях.

Крім того, вони мають право представляти інтереси клієнтів у судах, забезпечувати належне правове реагування на порушення законів, допомагати у відшкодуванні збитків від воєнних дій, оскаржувати неправомірні дії органів влади та військових структур. В умовах, коли правова система стає перевантаженою, а доступ до юридичної допомоги стає ускладненим, роль адвоката стає вирішальною у відновленні справедливості та захисті прав потерпілих.

Тому сьогодні важливо не тільки мати кваліфікованих адвокатів для надання правничої допомоги, а й забезпечити доступ до їхніх послуг навіть в умовах воєнного стану, коли це стає справжнім викликом для юридичної професії.

Головні пропозиції для покращення ролі адвоката під час воєнного стану включають посилення законодавчих гарантій діяльності та відповідальності за їх порушення, зокрема щодо адвокатської таємниці. Необхідно чітко врегулювати процесуальний статус повітряної тривоги як поважної причини неявки та забезпечити безперешкодний доступ до клієнтів, попри обмеження. Слід розширити можливості дистанційного правосуддя та спростити доступ до інформації від держорганів. Критично важливим є оперативне навчання адвокатів новим категоріям справ (воєнні злочини, компенсації), а також надання їм психологічної та фінансової підтримки через професійні організації.

Список використаної літератури

1. Про адвокатуру і адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. Редакція від 05.01.2017. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
2. Правила адвокатської етики : затверджені звітно-виборним з'їздом адвокатів України від 09 червн. 2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#n346> (дата звернення: 25.03.2024)
3. Про затвердження роз'яснення щодо можливості адвокатам здійснювати представництво інтересів клієнтів на підставі договору, вчиненого в електронній формі, а також необхідності надання клієнтом згоди на розкриття конфіденційної інформації : Рішення Ради адвокатів України від 04 лист. 2022 р. № 121. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0121871-22#Text> (дата звернення: 25.03. 2024)
4. Адвокатура України: сучасний стан та перспективи розвитку : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (14 грудня 2023 р.) / редкол. : Т. В. Вільчик та ін. Харків : НЮУ імені Ярослава Мудрого, 2024. 268 с. URL: <https://nauka.nlu.edu.ua/nauka/vnd/zbirnyky-naukovyh-konferenczij/>.

Науковий керівник: доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доктор філософії в галузі права *Синицин Павло Миколайович*